

Nr 39.

Ankom till riksdagens kansli den 5 april 1938 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om åtgärder för underlättande av utländsk kvinnlig arbetskrafts anställande i lanthushåll.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 55, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *von Heland* framhållit bland annat, att enligt hans uppfattning svårigheterna att till lanthushållen erhålla lämplig kvinnlig arbetskraft undan för undan ökat och nu tagit en sådan omfattning, att det för tusentals jordbrukarhustrur vore omöjligt att anskaffa en svensk flicka till arbete i lanthushåll. Staten borde därför underlätta för dessa landets mest arbetstyngda att få arbetshjälp, även om denna skulle behöva importeras från andra länder. Huruvida gällande bestämmelser vore tillräckligt välvilligt avfattade för att myndigheterna med annan inställning än hittills skulle kunna medverka till att landsbygdens husmödrar utan alltför mycket formalism kunde erhålla kvinnlig arbetskraft från andra länder syntes riksdagen bäst kunna avgöra. Det vore dock att märka, att flertalet jordbrukare ej hade sådan utbildning eller tillräcklig tid att kunna tillfredsställande ordna med allt det blankettskriveri, som myndigheterna krävde att jordbrukarna ständigt skulle syssla med. Motionen utmynnar i en hemställan, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande det i motionen berörda spörsmålet samt därefter i administrativ ordning utfärda de föreskrifter eller, därest så vore erforderligt, för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

I fråga om de skäl, som i övrigt anförts till stöd för berörda hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande av socialstyrelsen. Det i anledning härav inkomna yttrandet finnes såsom bilaga fogat vid detta utlåtande.

Enligt lagen den 11 juni 1937 om utlännings rätt att här i riket vistas (*utlänningslagen*), som trätt i kraft den 1 januari innevarande år och gäller till och med utgången av år 1942, äger utlännning icke utan särskilt tillstånd (arbetstillstånd) här i riket antaga eller innehava anställning i annans tjänst (arbetsanställning), med mindre för honom gäller visering, som innefattar

tillstånd därtill (13 §). Arbetstillstånd meddelas av socialstyrelsen. I ärende angående sådant tillstånd skall socialstyrelsen, där ej ärendet är av synnerligen brådskande natur eller andra särskilda omständigheter föreligga, inhämta utlåtande från offentlig arbetsförmedlingsanstalt för den ort, där arbetsanställningen skall innehavas, ävensom bereda sammanslutningar av arbetsgivare eller arbetare inom verksamhetsområdet ifråga tillfälle att uttala sig. Arbetstillstånd skall meddelas för viss tid och avse visst slag av arbete samt må förbindas med de villkor och föreskrifter, som finnas erforderliga. Bevis om arbetstillstånd skall tecknas å legitimationshandlingen (15 §). Vad som stadgas om meddelande av arbetstillstånd skall äga motsvarande tillämpning i fråga om beslut rörande förlängning av tiden för arbetstillstånd (16 §). Arbetstillstånd må, när särskilda skäl därtill föreligga, återkallas av socialstyrelsen (17 §). Konungen äger att under de särskilda villkor, som prövas nödiga i visst fall, eller mera stadigvarande för vissa grupper av utlänningar, medgiva undantag från bland annat stadgandena i 13 §. Rätten att i visst fall medgiva sådant undantag må efter Konungens bemyndigande utövas av socialstyrelsen (56 §).

Med stöd av vissa i utlänningslagen givna bestämmelser har Kungl. Maj:t den 26 november 1937 utfärdat en *kungörelse med föreskrifter i anledning av utlänningslagen* (Sv. förf.-saml. nr 912).

Kungl. Maj:t har vidare den 21 januari 1938 förordnat, att finsk kvinna tillhörande befolkningen å finskt område nära gränsen till Sverige skall tills vidare för arbetsanställning i motsvarande svenska gränsområde under högst en månad vara befriad från skyldigheten att innehava arbetstillstånd. Det åligger emellertid vederbörande att hos polismyndigheten i orten göra anmälan om tillträdande eller upphörande av arbetsanställning, varom nu är fråga.

I en inom socialstyrelsen upprättad promemoria angående läget på jordbrukets arbetsmarknad den 1—den 15 mars 1938 har anförts, att socialstyrelsen med hänsyn till rådande förhållanden funnit önskvärt att inhämta närmare upplysningar om förefintlig brist på arbetskraft inom jordbruket och om den sannolika utvecklingen av jordbrukets arbetsmarknad under våren och sommaren innevarande år. I detta syfte hade styrelsen hänvänt sig till den offentliga arbetsförmedlingens huvudkontor i varje län med anhållan om uppgift rörande hithörande förhållanden inom de olika länen. Dylika utförligare uppgifter skulle tills vidare insändas till socialstyrelsen den 15 och sista i varje månad å särskilt formulär. De till socialstyrelsen inkomna siffermässiga uppgifterna rörande läget på jordbrukets arbetsmarknad den 1—den 15 mars 1938 framginge av en promemorian bilagd tablå (intagen här nedan). Givet vore, att siffrorna i denna tablå icke gäve en i allo uttömmande bild av läget. Många lantarbetsgivare uppgaves sålunda icke hava ingivit sina rekvisitioner på arbetskraft, enär de vore medvetna om bristen därå. Å andra sidan räknade man i vissa delar av landet med att skogsarbetets avslutning komme att öka tillgången på arbetsfolk för jordbrukets räkning. Härtill komme, att en del förestående driftsinskränk-

ningar vid industriföretag på landsbygden väntades tillföra jordbruket mera arbetskraft.

Den åberopade tablån innehåller följande uppgifter:

Yrkesgrupp	Manliga avdelningen			Kvinnliga avdelningen		
	Antal arbets-sökande	Lediga platser	Tillsatta platser	Antal arbets-sökande	Lediga platser	Tillsatta platser
<i>Tjänare på stat.</i>						
Kör- och arbetsdrängar	559	805	236	—	—	—
Ladugårdsskötare och mjölkerskor..	314	849	182	28	82	21
Andra tjänare på stat	118	125	34	1	1	—
<i>Tjänare i kost.</i>						
Kör- och arbetsdrängar	1,149	2,792	707	—	—	—
Ladugårdsskötare och mjölkerskor..	289	880	207	76	852	51
Andra tjänare i kost	103	152	40	78	836	69
<i>Tillfälliga arbetare.</i>						
Betfolk	74	447	—	—	21	—
Andra tillfälliga arbetare.....	502	152	115	32	30	28

Utskottet vill erinra om vissa på senare tid vidtagna åtgärder med syfte att minska arbetsbördan för husmödrar på landsbygden. I Kungl. Maj:ts till *innevarande års riksdag* avlätna proposition nr 232 angående bidrag till hushållningssällskapen har föredragande departementschefen, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, framhållit, att det syntes föreligga stort behov av en organiserad upplysnings- och undervisningsverksamhet för dessa husmödrar. I anslutning härtill har i propositionen äskats anslag dels å 45,700 kronor till statsbidrag för avlönande av hemkonsulenter, dels ock å 8,000 kronor för anordnande av särskild utbildningskurs för sådana.

Vidare har chefen för jordbruksdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts den 29 januari 1937 givna bemyndigande tillkallat fem utredningsmän för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande vissa åtgärder till lättande av arbetsförhållandena inom det mindre jordbruket (*1937 års utredning angående det mindre jordbrukets arbetsförhållanden*). Sedan utredningsmännen framlagt vissa förslag, har departementschefen den 14 januari 1938 till statsrådsprotokollet uttalat, att det syntes vara lämpligt att till behandling upptaga frågan om underlättande av det egentliga hemarbetet. Departementschefen förordade därför igångsättande av en utredning rörande utnyttjandet av tekniska hjälpmedel, ägnade att underlätta arbetet inom ekonomi- och bostadshus på landsbygden. Vid denna utredning borde i främsta rummet åsyftas att underlätta det kvinnliga arbetet i landsbygdshemmen. På departementschefens hemställan har Kungl. Maj:t samma dag bemyndigat honom att åt nämnda utredningsmän uppdraga att verkställa utredning och inkomma med förslag jämväl i nu angivna och vissa andra hänseenden. I syfte att bereda plats för representanter för det kvinnliga hemarbetet hava ytterligare tre utredningsmän tillkallats för sistnämnda utredning.

Med anledning av en framställning av den enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1933 tillkallade *hembiträdesutredningen* har Kungl. Maj:t den 5 november 1937 uppdragit åt socialstyrelsen att verkställa en statistisk undersökning rörande de i jordbrukshushåll anställda hembiträdernas arbetsförhållanden.

1937 års riksdag har i skrivelse (nr 270) till Kungl. Maj:t anhållit om utredning och förslag i fråga om beredande av semester åt husmödrar på landsbygden, vilka vore i behov därav. I anslutning därtill har uppdragits åt den enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 maj 1937 tillkallade *fritidsutredningen* att beakta spörsmålet om husmödrarnas semester och beredande av tillgång i erforderlig utsträckning till hemsköterskor med lämplig utbildning.

Vid 1937 års riksdag väcktes två likalydande motioner, I: 140 av herr Domö m. fl. och II: 291 av herr Bagge m. fl., i vilka hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville begära skyndsamt utredning angående flykten från landsbygden till städer och stadsliknande samhällen, dess konsekvenser särskilt för jordbrukets och för städernas utveckling, vidare av de åtgärder till landsbygdens fromma, som kunde finnas välbefogade och ändamålsenliga för att hämma denna strömning, likaså att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde ge anledning.

Första kammarens första tillfälliga utskott och andra kammarens fjärde tillfälliga utskott underströko i utlåtanden (nr 5 respektive nr 6) över motionerna vikten av det problem, som berördes i dem och som enligt utskottens mening otvivelaktigt förtjänade den största uppmärksamhet. Vål hade den alltjämt pågående flyttningen från landsbygd till städer ägt rum under en lång följd av år och vore icke någon för vårt land utmärkande företeelse, men i den mån denna flyttning hos oss hade sin orsak i landsbygdens ogynnsamma ställning i förhållande till städerna, kunde åtgärder från statens sida med fog ifrågasättas för att utjämna denna olikhet. Enligt utskottens mening hade emellertid sysselsättningsmöjligheterna inom jordbruket genom en ständigt fortgående rationalisering av jordbruksarbetet relativt sett minskats. Att den så lunda frigjorda arbetskraften kunnat uppsugas av en expanderande industri, av handel och transportväsen o. s. v. kunde ej betraktas som annat än lyckligt. Befolkningens starka dragning till städer och stadsliknande samhällen hade enligt utskottens mening sin främsta orsak i de olikheter i lönehänseende och arbetsförhållanden i övrigt, som varit rådande. Bostadsstandarden vore tvivelsutan även en viktig anledning till att människor sökte sig till städerna. Särskilt vad landsbygdens kvinnor beträffade ville utskotten gärna understryka önskemålen att genom förbättrad teknisk utrustning, standardisering och rationalisering underlätta kvinnornas arbete i landsbygdshemmen och bereda landsbygdskvinnorna en drägligare tillvaro. Möjligheterna att tillfredsställa de kulturella behoven finge icke förglömmas. Enligt utskottens mening skulle det sannolikt visa sig fördelaktigt, om särskilt småindustri och hantverk i ökad omfattning kunde förläggas till landsbygden. På vissa i och för sig begränsade men likafullt betydelsefulla områden syntes vidare åtgärder kunna

vidtagas, som vore ägnade att försätta landsbygden i ett åtminstone jämförelsevis bättre läge. Sålunda förefölle det utskotten, som om t. ex. vid dyrortsgruppering andra och bättre jämförelselinjer borde prövas. En rimligare fördelning av skattebördan syntes likaledes kunna leda till större jämställdhet mellan städer och landsbygd. Genom att en så stor del av landsbygdens ungdom sökte sig bort från födelse- och uppfostringsorten komme de kostnader, som uppfostran och utbildning med nödvändighet krävde, att vila tungt på landsbygden. Kunde dessa kostnader på något sätt kompenseras, syntes det utskotten vara en önskvärd åtgärd. Utskotten funne således, att en utredning i motionens syfte vore befogad. Då det emellertid kunde antagas, att befolkningskommissionen komme att ägna även dessa spörsmål uppmärksamhet, hade utskotten låtit rikta en förfrågan till kommissionens ordförande, huruvida avsikten vore att låta utreda problemet, samt fått det svaret, att kommissionen ämnade i en snar framtid göra frågan till föremål för allsidig utredning. Det syntes under sådana förhållanden utskotten överflödigt att hos Kungl. Maj:t göra särskild hemställan om utredning. Samtidigt som utskotten ville understryka önskvärdheten av att befolkningskommissionens utredning måtte bedrivas med all nödig skyndsamhet och göras så allsidig som möjligt, hemställde utskotten, att motionerna ej måtte föranleda till någon kamrarnas åtgärd.

Kamrarna biföllo utskottens hemställanden.

Chefen för socialdepartementet har sedermera den 18 juni 1937 tillkallat tre personer att såsom sakkunniga biträda *befolkningskommissionen* vid behandling av frågan om landsbygdens avfolkning.

Spörsmålet om tillgodoseendet av jordbrukets behov av arbetskraft har på senare år fått alltmera ökad aktualitet. För närvarande äro förhållandena på denna del av arbetsmarknaden ägnade att ingiva allvarliga bekymmer. Svårigheterna att fylla nämnda behov belysas av den ovan i utskottets utlåtande intagna tablån. Särskilt framträdande är bristen på kvinnlig arbetskraft. Såvitt jordbruket angår utgjorde antalet den 1 mars 1938 föreliggande anmälningar om lediga platser för kvinnor samt under första hälften av samma månad tillkomna sådana anmälningar sammanlagt 1,822. Såsom sökande till dessa platser anmälde sig emellertid under nämnda tidrymd endast 215 personer, och av platserna tillsattes allenast 169.

Av socialstyrelsens i ärendet avgivna yttrande framgår, att styrelsen i sin befattning med utlänningskontrollen beaktat här berörda olägenheter och i ej ringa utsträckning beviljat ansökningar om arbetstillstånd för personer, tillhörande yrkesgrupperna ladugårdssköterskor och hembiträden på landet. Styrelsen har emellertid uttalat, att det för närvarande torde möta icke obetydliga svårigheter att i utlandet uppbringa arbetskraft för jordbruksysslor i Sverige. Ett försök att i organiserade former och i större skala från annat land införskrika arbetskraft skulle enligt styrelsens mening sannolikt i det främmande landet väcka en opinion, som skulle minska möjligheten att nå äsyftat resultat. Utskottet delar socialstyrelsens betänkligheter härutinnan.

Utskottet.

Emellertid förutsätter utskottet, att socialstyrelsen framgent liksom hittills skall beakta det svenska jordbrukets svårigheter att fylla sitt behov av arbetskraft och vid behandlingen av hithörande frågor medverka till att minska olägenheterna i förevarande hänseende. Därigenom kunna dessa olägenheter dock icke helt eller på ett mera definitivt sätt undanröjas. Utskottet vill i detta sammanhang erinra, att den omfattande frågan om landsbygdens avfolkning för närvarande är föremål för utredning inom befolkningskommissionen.

I motionen har uttalats, att det beredde många jordbrukare svårigheter att uppsätta de handlingar, som krävdes för utverkande av arbetstillstånd. Socialstyrelsen har framhållit, att erforderligt biträde därmed kunde erhållas efter hänvändelse till polismyndighet eller arbetsförmedling. Utskottet vill för sin del närmast understryka möjligheten att för sådant ändamål anlita arbetsförmedling.

Under föreliggande förhållanden finner utskottet ej skäl föreslå riksdagen att i anledning av motionen göra någon framställning till Kungl. Maj:t.

Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 april 1938.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman*, *Tamm**, *Hagman*, *Heiding*, *Knut Petersson**, *Olof Carlsson*, *Sten* och *Ekströmer*;

från andra kammaren: herrar *Hage*, *Olovson*, *Pettersson* i Hällbacken, *Thorell** och *Hansson* i Örebro, fröken *Andersson* samt herrar *Nyblom* och *Barnekow*.

---

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga.

Socialstyrelsen.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom beslut den 4 februari 1938 har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att till riksdagens andra lagutskott inkomma med yttrande över en av herr von Heland väckt motion (I: 55) om åtgärder för underlättande av utländsk kvinnlig arbetskrafts anställande i lanthushåll. I anledning härav får styrelsen anföra följande:

Det är allmänt känt, att det för närvarande i vårt land råder knapphet — på vissa håll verklig brist — på kvinnlig arbetskraft för sysslor inom lanthushåll. Detta bekräftas också av arbetsförmedlingsstatistiken. Denna utvisar sålunda månadsvis under de två senaste åren nedanstående antal ansökningar på 100 lediga platser inom ifrågavarande yrkesgrupp:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1936	55	44	37	35	23	16	23	31	43	58	63	60
1937	52	40	35	36	22	14	18	29	42	53	58	55

Till lättande av de svårigheter, som uppkommit till följd av denna otillräckliga tillgång på arbetskraft, förordar motionären åtgärder till främjande av import av utländsk arbetskraft.

I nuvarande läge på arbetsmarknaden är införskrivande av utländsk arbetskraft enbart ur arbetsmarknadssynpunkt uppenbarligen motiverat. Härtill kommer, att behovet av kvinnlig arbetskraft inom jordbruket varit svårt att fylla även under lågkonjunktur. Erfarenheterna synas alltså ge vid handen att, även på längre sikt, en begränsad import av utländsk arbetskraft till yrkesområdet icke skulle innebära fara för större störningar på arbetsmarknaden ifråga.

Socialstyrelsen har också i sin befattning med utlänningskontrollen beaktat här berörda svårigheter och i icke ringa utsträckning beviljat sökt arbetstillstånd. Sålunda beviljade styrelsen under år 1936 nya arbetstillstånd i samband med inresa — alltså förlängda tillstånd icke medräknade — för ladugårdssköterskor och landsjungfrur samt för hembiträden till ett antal av 845; motsvarande siffra steg år 1937 till 1,467. Nämnas må, att det totala antalet nya tillstånd inom samtliga yrkesgrupper under åren 1936 och 1937 var respektive 4,138 och 5,979. Antalet personer inom ifrågavarande yrkesgrupper representerade sålunda en betydande — och växande — kvot av det totala klientelet (respektive 20.4 och 24.5 procent).

Med avseende på möjligheten att i denna väg avhjälpa den rådande bristen på kvinnlig arbetskraft till jordbruket bör dock beaktas, att under goda tider här i landet merendels också andra länder befinna sig i en situation, kännetecknad av knapp tillgång på arbetskraft för jordbruket. Allt talar för att i en situation som den nuvarande icke obetydliga svårigheter finnas att uppbringa arbetskraft på utländsk botten för jordbrukssysslor i Sverige. Ett försök att i organiserade former och i större skala införskryva utlännningar skulle sannolikt i det andra landet väcka en opinion, som bleve hindrande för det åsyftade resultatet.

I den mån det med hänsyn till förhållandena på arbetsmarknaden befinnes lämpligt att i viss utsträckning medgiva import av kvinnlig arbetskraft till jordbruket, inställer sig spörsmålet, huruvida och i vilken mån särskilda åtgärder kunna finnas påkallade för att underlätta att arbetsgivare och arbetssökande komma i kontakt med varandra. För den enskilde svenske arbetsgivaren är det nämligen, såsom i motionen också anföres, i regel förenat med svårighet att träda i direkt förbindelse med utländsk arbetssökande och ordna erforderliga formaliteter för inresa och arbetstillstånd. Hinder föreligga emellertid icke för utlänning, att — före inresan — genom svensk beskickning eller viseringsberättigat svenskt konsulat hos socialstyrelsen utverka arbetstillstånd såsom arbetssökande inom viss bestämt yrkesområde, där brist å inhemsk arbetskraft är rådande, och att först efter inresan ordna arbetsanställning hos någon arbetsgivare.

Ett dylikt förfaringssätt, som vore det riktiga såväl ur lämplighetssynpunkt som med hänsyn till utlänningslagens bestämmelser, praktiseras dock mera sällan. Detta har givetvis sin grund i, att den arbetssökande, innan han beger sig utanför det egna landets gränser i sitt sökande efter arbete, gärna vill veta, vart han skall resa och huruvida han har några utsikter att finna någon utkomst. Resekostnaderna äro vidare för medellösa arbetssökande en hinderksam faktor.

För att bringa arbetssökande och arbetsgivare i kontakt med varandra kunna åtgärder av skilda slag övervägas. Att överlämna förmedlingsuppgiften åt enskilda förmedlingsorgan vore ur flera synpunkter icke lämpligt. Det må särskilt framhållas, att enligt det å den internationella arbetsorganisationens konferens år 1933 antagna förslaget till konvention angående avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer, vilken ratificerats av Sverige den 15 november 1935 och för vårt lands del trätt i kraft den 1 januari 1937, avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer utan vinstsyfte icke må skaffa anställning åt arbetare utomlands eller därifrån rekrytera arbetare med mindre särskilt tillstånd av vederbörande myndighet berättigar därtill och verksamheten bedrivs enligt en mellan länderna ifråga träffad överenskommelse.

Något lagligt hinder föreligger ej för den offentliga arbetsförmedlingen att befatta sig med förmedling av arbete åt utlänningar. Med hänsyn till bland annat de komplikationer av såväl in- som utrikespolitisk art, som kunna uppstå i samband med import av utländsk arbetskraft, har socialstyrelsen emellertid lämnat arbetsförmedlingsanstalterna direktiv att i regel icke taga befattning med andra utländska arbetssökande än sådana, som redan befinna sig i Sverige och inneha vederbörligt arbetstillstånd. Om det beträffande ett visst arbetsområde står klart, att behov förefinnes av utländsk arbetskraft, lär det kunna uppdragas åt den offentliga arbetsförmedlingen att organisera denna invandring. Med hänsyn till det självklara önskemålet att irritation ej uppkommer, synes det dock påkallat, att en import av arbetskraft från annat land — i organiserade former under medverkan av den offentliga arbetsförmedlingen — icke etableras, med mindre detta lands regering och den svenska enats om saken. Huruvida intresset för en dylik samverkan från andra makters sida faktiskt förefinnes låter sig ju för närvarande ej avgöra. Vidare kan ej heller på förhand i detalj angivas, huru det praktiska arbetet skall ordnas. Dylika frågor böra göras till föremål för närmare utredning.

Vad gäller tillämpningen av utlänningslagens bestämmelser rörande utlännings innehav av bevis om arbetstillstånd vid inresa i riket i och för arbetsanställning kan denna icke sägas försvåra invandringen av utländsk arbetskraft. Däremot erbjuder den ett skydd för den svenska arbetsmarknaden mot obehörlig och sekunda arbetskraft och mot sådana individer, som

ur allmän ordningssynpunkt icke äro önskvärda. Den tidsutdräkt, som föranledes för utverkande av arbetstillstånd, är icke av den betydelse, att den kan försvåra arbetskraftsimporten. I detta sammanhang kunna icke heller de skäl, som motionären anført, »att flertalet jordbrukare ej ha sådan utbildning eller tillräcklig tid att kunna tillfredsställande ordna med» de ansökningshandlingar och blanketter, som erfordras härför, anses vara bärande, alldenstund dylika formaliteter kunna ordnas genom hänvändelse till närmaste polismyndighet eller arbetsförmedling. Särskilda av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter i anledning av utlänningslagen för att underlätta importen av kvinnlig arbetskraft till jordbruket torde därför icke vara av behovet påkallade.

I sammanhanget får socialstyrelsen särskilt varna mot att i dispensväg bereda utläningar rätt att antaga arbetsanställning inom här berörda yrkesområden. Man öppnar med sådan dispens lätt nog vägen för en tämligen okontrollerad och visst icke alltid önskvärd invandring.

Jämväl må starkt understrykas önskvärdheten av att den offentliga arbetsförmedlingens medverkan anlitas i dessa angelägenheter. Särskilt må i sådant hänseende erinras om den offentliga arbetsförmedlingens interlokala samarbete, vilket skänker denna institution icke obetydliga förutsättningar att överblicka den svenska arbetsmarknaden i stort och att medverka till utjämning av tillgången på arbetskraft såväl lokalt som mellan olika yrken. Erfarenheten visar nämligen att det finnes en stark benägenhet — den märkes även hos lokala myndigheter — att väl ensidigt fästa avseende vid lokala svårigheter inom visst eller vissa yrken utan tillräckligt beaktande av de möjligheter till interlokal och annan utjämning, som kunna yppa sig.

Även om man erkänner att vårt jordbruk brottas med stora svårigheter i fråga om uppbringandet av erforderlig arbetskraft — liknande svårigheter yppa sig som bekant även inom husligt arbete — och att en viss import av utländsk arbetskraft för tillgodoseende av behovet är motiverad och kanske ofrånkomlig, särskilt under ännu rådande högkonjunktur, kan man dock icke bortse från att en obegränsad import måste inge betänkligheter.

Knappheten på arbetskraft inom här berörda yrkesområden är ingen isolerad företeelse utan måste betraktas mot bakgrunden av hela den kvinnliga arbetsmarknaden och detta såväl under högkonjunktur som under lågkonjunktur. Knapphet på kvinnlig arbetskraft är ingalunda någon generell och konstant företeelse i vårt land. Även om den kvinnliga arbetsmarknaden kanske kännetecknas av större elasticitet och större anpassning än den manliga, bör icke förglömmas, att vi för stadsnäringarnas del under lågkonjunktur nyligen haft och — vid en ny lågkonjunktur — ha att befara en icke obetydlig kvinnlig arbetslöshet.

Det råder inget tvivel, att bristen på kvinnlig arbetskraft inom jordbruket och husligt arbete har sin rot i en allmän undervärdering av dessa yrkesområden, vare sig denna undervärdering har reell grund — arbetets hårdhet, en förhållandevis låg lön eller andra liknande orsaker — eller beror på en allmän positiv inställning hos den kvinnliga arbetskraften till vissa yrkesområden, speciellt inom handel och industri samt restaurangnäringen. Orsaker av sådan beskaffenhet ligga djupt och man undanröjer dem icke allenast genom att med import bota de tillfälliga yttringarna. I den mån man tillämpar en sådan politik, komma de djupare orsakerna med säkerhet att fortfarande göra sig märkbara i enahanda yttringar som de nuvarande och föranleda en oavslätlig, kanske ständigt växande import till de nu underskattade yrkesområdena.

Det vore i högsta grad beklagligt, om vi i vårt land finge yrken, som betraktades såsom mindervärdiga för svensk kvinnlig arbetskraft, och vi bleve

nödsakade att tillgodose behovet genom import av utländsk sådan arbetskraft, som vuxit upp på en lägre levnadsstandard och under hårdare förhållanden samt vore hårdigare och dugligare att påtaga sig arbete ringaktat av svenskor. Man kan redan nu skönja symtom, som klart häntyda på att farhågor i sådan riktning ej äro ogrundade. Vi få icke skapa en lägre kast av utländsk arbetskraft, som är hänvisad till ett kanske ringaktat sämre arbete. En sådan utveckling strider i grund mot svensk uppfattning om arbetets ära och aktningen för allt hederligt arbete, en uppfattning som utgör en av vårt svenska samhällslivs största landvinningar och som vi till varje pris böra söka bevara.

Stockholm den 10 mars 1938.

Sigfrid Hansson.

Kurt Bergström.
